

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Сучасні вимоги до організації та проведення історико-педагогічних досліджень

*Збірник матеріалів
науково-методологічного семінару з історії освіти*

25 жовтня 2017 року

Київ – 2017

УДК 37(091):001.891]:005.745(082)
С 91

*Затверджено до друку вченою радою
Державної науково-педагогічної бібліотеки України
імені В. О. Сухомлинського,
протокол № 15 від 29 листопада 2017 р.*

Редакційна колегія:

Березівська Л. Д. (голова редкол.), доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Лапаєнко С. В., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, в. о. вченого секретаря Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, головний науковий співробітник відділу історії освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Тарнавська С. В., кандидат історичних наук, завідувач відділу історії освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.

Літературний редактор:

Деревянко Т. М., молодший науковий співробітник відділу історії освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.

Рецензенти:

Коляда Н. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Страйгородська Л. І., кандидат історичних наук, заступник директора з науково-інформаційної та бібліотечної роботи Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.

С 91 Сучасні вимоги до організації та проведення історико-педагогічних досліджень : зб. матеріалів наук.-методолог. семінару / ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського [редкол.: Березівська Л. Д. (голова редкол.), Лапаєнко С. В., Сухомлинська О. В., Тарнавська С. В.; літ. ред. Деревянко Т. М.]. – Київ : [ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського], 2017. – 28 с.

Збірник містить матеріали, в яких стисло викладено наукові повідомлення учасників науково-методологічного семінару з історії освіти «Сучасні вимоги до організації та проведення історико-педагогічних досліджень», що відбувся у Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського 25 жовтня 2017 року.

Редколегія не несе відповідальності за зміст публікацій. Відповідальність за зміст публікацій несе автор.

УДК 37(091):001.891]:005.745(082)

© Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського, 2017

ЗМІСТ

Сухомлинська О. В. Що таке «історія сучасності» в історичному вимірі? (компаративний аналіз за матеріалами зарубіжних джерел)	5
Березівська Л. Д. Джерельна основа історико-педагогічних досліджень як методологічна проблема	6
Зайченко І. В. До питання про понятійно-категоріальний апарат деяких педагогічних наук	7
Кочубей Т. Д. Концептуальні засади дослідження розвитку української педагогічної думки другої половини XVII–XVIII ст.	9
Петренко О. Б. Проблема ретроспективного методу в історії педагогіки	10
Белан Г. В. Методологічні аспекти дослідження педагогічних персоналій у сучасному науковому дискурсі	11
Гавериленко Т. А. Сутність поняття «початкова освіта»: історико-педагогічний контекст	12
Горак В. В. Дотримання академічної доброчесності при підготовці наукових досліджень	14
Гринькова Н. М. Моральне виховання особистості в позашкільних навчальних закладах: історичний аспект	16
Гудовсек О. А. Динаміка історичного розвитку поняття «мистецтво»: філософський аспект	17
Клименко Ю. А. Концептуальні засади дослідження розвитку есперанто-руху в Україні в кінці XIX – середині 30-х років XX ст.	18
Кравченко О. О. Освітньо-просвітницька діяльність Пролеткульту: визначення термінів	19
Красильник Ю. С. Локальний підхід в історико-педагогічних дослідженнях	20
Лапаєнко С. В. Особливості реалізації аксіологічного підходу в історико-педагогічному дослідженні	21
Міхно О. П. Трансформація терміна «характеристика учня» у XX ст. як відображення поступу педагогічної науки	22

Стельмашук Ж. Г. Трансформація змісту поняття «дисциплінованість» у психолого-педагогічній літературі (40-ві роки ХХ – початок ХХІ ст.)	23
Янченко Т. В. Методологічні засади дослідження розвитку педології в Україні	24
Баліка А. М. Співвідносність понять «зміст» і «форма» діяльності шкільних бібліотек в історико-педагогічній ретроспективі	25
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	27

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Позашкільна виховна робота завжди була предметом особливої уваги з боку батьків, учителів та керівництва освіти. Так, педагоги першої Біологічної станції юних натуралістів ім. А. Тімірязєва, яку було відкрито в 1918 році, головне завдання вбачали у вихованні природодослідників, патріотів своєї країни, у формуванні в дітей гуманності.

Ідея морального виховання прослідковується в «Основних принципах єдиної трудової школи», які запропонував А. В. Луначарський. Такі видатні педагоги, як Є. М. Мединський, В. І. Чорнолуський, С. Т. і В. М. Шацькі, О. У. Зеленко, А. В. Бакушинський сприяли відкриттю багатьох дитячих клубів, театрів, музеїв.

Слід зазначити, що в Україні в галузі позашкільної освіти першими почали працювати С. Русова, М. Корф, Х. Алчевська, Б. Грінченко, І. Огієнко. Вони вбачали в позашкільних закладах засіб формування моральності молодого покоління на засадах гуманістичних цінностей.

У 1919 році створено клуби – одні з перших позашкільних навчальних закладів. Головні завдання позашкільного виховання дітей та молоді було визначено в «Декларації Наркомосвіти про соціальне виховання дітей» у 1920 році, а також у «Кодексі законів про народну освіту в УСРР» у 1922 році. Однак через низький рівень писемності, репресивні заходи проти діячів культури та мистецтва в закладах здійснювали тільки політико-просвітницьку роботу, а виховні заходи, які пов'язані з формуванням моральності молодого покоління, було зведено нанівець.

Вивчення та використання найкращих здобутків народної культури у виховній практиці позашкільних навчальних закладів розпочалося з кінця 70-х років. На жаль, цей процес не був динамічним, оскільки часто під виглядом новаторства й модернізованої культурної спадщини відбувалося спотворення та нівечення історико-культурних цінностей, а також обмежувалося їх використання.

Таким чином, здійснивши аналіз становлення системи й змісту позашкільної освіти, ми з'ясували, що позашкільний виховний процес у ХХ ст. відзначався ідеологічною спрямованістю. Для практики морального виховання важливими стали 90-ті роки, коли особлива увага надавалася залученню учнів до традицій, обрядів, звичаїв українського народу.

Незважаючи на труднощі, позашкільні навчальні заклади в період сучасного розвитку України, особливо в регіонах, здебільшого виправдовують своє призначення – виховувати працьовитих і чесних, морально стійких і гуманних дітей, гідних свого народу.

Попри невдачі, що супроводжували становлення системи позашкільної освіти, ці заклади завжди були й залишаться важливим центром морального виховання дітей і молоді.